

UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS RETSBOG

Den 10. april 2018 kl. 09:30 holdt Østre Landsret offentligt retsmøde i retsbygningen, Bredgade 42, København.

Som dommere fungerede landsdommerne Ole Dybdahl, Tine Vuust og Morten Christensen, førstnævnte som rettens formand.

Der foretoges fortsat hovedforhandling

24. afd. nr. B-3448-14:

1) Inge Genefke og Bent Sørensens Antitortur Støttefond

som mandatar for _____

2) _____

3) _____

4) _____

5) _____

6) _____

7) _____

8) _____

9) _____

10) _____

11) _____

12) _____

13) _____

14) _____

15) _____

16) Inge Genefke og Bent Sørensens Antitortur Støttefond

som mandatar for

17)

18)

19)

20)

21)

22)

23)

(advokat Christian F. Jensen, besk., for sagsøgerne 2 til 15 og 17 til 23, og advokat Christian Harlang for så vidt angår sagsøgerne 1 og 16 samt den del af sagen, hvori der ikke er dækning under den meddelte fri proces)

mod

Forsvarsministeriet

(advokat Peter Biering)

For sagsøgerne mødte advokat Christian Harlang og advokat Christian F. Jensen.

For sagsøgte mødte advokat Peter Biering. Med advokaten mødte tillige advokatfuldmægtig Malthe Gade Jeppesen.

Sagsøger 13 og 14 var mødt. Som tolk for sagsøgerne mødte Allan El-Zayat.

Som vidne mødte Christian Haereroa Webster Rømer.

Der fremlagdes Værnsfælles Forsvarskommandos brev af 26. februar 2018 vedrørende ophævelse af vidnet Christian Haereroa Webster Rømers tavshedspligt med nærmere angivne begrænsninger. Retsformanden gennemgik indholdet af brevet og formanede vidnet behørigt på baggrund heraf.

Christian Haereroa Webster Rømer forklarede blandt andet, at han på hold 4 i Irak var tolk og områdeekspert (kulturvejleder). Han skulle tolke for de danske styrker og de irakere, som danskerne interagerede med. Han skulle endvidere forklare, hvad de oplevede, f.eks. i relation til betydningen af ramadanen, hvor de irakiske sikkerhedsstyrker også fastede, hvilket nødvendiggjorde, at man gennemførte færre operationer i den periode.

Han kan ikke huske navnet på det mål, han var indsat ved under operation Green Desert. Hans fokus var i meget høj grad på tolkeopgaven.

Han mindes ikke, at han forud for operationen så Frago 284, Amendment 1, punkt 3, litra j), ”Interpreters”, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 389. De danske sprogofficerer blev på engelsk omtalt som ”military interpreters”. De to civile tolke, som panserinfanterikompagniet blev tildelt under operationen, var sandsynligvis lokale tolke. Han arbejdede ikke sammen med de andre tolke under operationen.

De forlod Shaiba Log Base om morgenen, inden det var blevet lyst. De skulle køre til Az Zubayr. Han mener at kunne genkende målet på luftfotoet af Cyan 1, jf. støttebilagssamlingens bind 4, side 331. Så vidt han husker, opholdt han sig ved det øverste venstre hjørne af det område på fotoet, der er markeret med rødt og teksten ”1. deling”. Der stod nogle bilvrag i begyndelsen af gaden/gyden, og det kunne godt ligne de biler, man ser på fotoet. Han er ikke helt sikker på, om det kunne have været gyden skråt over for moskeen. Han skulle følges med Dennis Dyrup Mogensen, der indgik i et lille hold, som skulle undersøge en bygning, hvor der var meldinger om krudt eller ammunition. Holdet bestod af vidnet, Dennis Dyrup Mogensen og to-tre danske soldater med minesøgere. Han kan ikke huske, om det var soldater fra panserinfanterikompagniet. Ved siden af holdet gik der et par irakiske soldater – måske et sted mellem to og fem. Irakerne kunne dengang godt lide at gå i brune jakker, sort hue – hvis det var koldt – og kamuflagefarvede bukser. Det var ikke hensigten, at gruppen skulle foretage tilbageholdelser.

De gik ned ad gaden/gyden, indtil de kom til et T-kryds, hvor der var en ca. to meter høj mur. Ved dette punkt blev de beskydt, hvorefter han og de andre danske soldater søgte dækning bag ved en mur i en lille gård og begyndte at sikre opad med deres våben. Han mindes ikke, at de forinden havde været inde andre huse. Det var første gang, at han oplevede at komme under beskydning, og han husker alle detaljer. Det er ikke noget man glemmer. Han vil tro, at der blev affyret et halvt magasin svarende til 15 skud. Det var hastige enkeltskud. Han vil tro, at der blev skudt i den hensigt at ramme dem. Et vådeskud vil sædvanligvis være et enkelt skud eller en enkelt byge. Der blev skudt på en måde, der ikke forekom som vådeskud. Det var vanskeligt ud fra lydene at afgøre, hvem der skød mod hvem. Dennis Dyrup Mogensen sagde, at de skulle ud derfra, men de kunne ikke få radiokontakt til de danske styrker uden for gaden/gyden. Dennis Dyrup Mogensen befalede derfor, at de skulle ”bokse sig tilbage”, hvilket er et militærbegreb, der betyder, at en militær

enhed trækker sig tilbage ved at inddele sig i hold, som på skift bevæger sig og holder vagt under tilbagetrækningen. De søgte tilbage, da der var ophold i skyderiet. Da de var ved at være ude af gaden/gyden, hørte han et ordentligt brag tæt på, hvor de var. Der lugtede bagefter af ”flashbangkrudt”. De fortsatte derefter i retning ud af gaden/gyden, og han kunne øjne nogle soldater fra panserinfanterikompagniet. Så vidt han husker, trak irakerne ikke ind i den lille gård sammen med den danske gruppe, men gik vist frem og besvarede ilden. Irakerne indgik derfor ikke i tilbagetrækningen.

Han nåede at se én tilbageholdt, der af nogle irakere blev ført ud af gyden og hen til en mørkeblå eller sort pickup. Personen havde sort hår og skæg og var iført en hvid t-shirt. T-shirten var på brystet farvet af et eller andet, der måske godt kunne være blod. Han så ikke den tilbageholdte få slag eller spark. Der var tre irakere til at føre den tilbageholdte hen til pickuppen. Han så heller ikke nogen tilbageholdte blive nikked en skalle. Så vidt han husker, så han kun denne ene tilbageholdte, som han har beskrevet. Han så ingen danske soldater foretage tilbageholdelser. Han så heller ikke nogen fra de irakiske sikkerhedsstyrker begå overgreb mod tilbageholdte. Han hørte dem heller ikke forhåne nogen med skældsord eller nedsættende tale – han ville have indberettet noget sådant, hvis han havde påhørt det.

Da han var kommet ud af gyden, blev han efter kort tid kaldt til en anden opgave. Han gik sammen med nogle MP’ere ind i nogle tomme, men meget smukt indrettede huse, hvor der duftede af røgelse. De gik igennem værelserne, så ingen og rørte intet, hvorefter de forlod husene. Han kan ikke huske, om irakerne var med inde i husene. Det var blevet lyst.

Han husker ikke mere om operationen, ej heller om udlevering af handouts til de lokale. I forbindelse med en anden operation i Irak medvirkede han til at udarbejde en løbeseddel på dansk og oversætte informationen til ”standardarabisk”. Han mindes ikke, at han var inddraget i sådanne aktiviteter eller udlevering af løbesedler under operation Green Desert. Indholdet af en løbeseddel ville typisk gå ud på at forklare, hvem de danske styrker er og formålet med tilstedeværelsen. Løbesedlerne kunne også indeholde informationer om formålet med den specifikke operation.

Han vil tro, at de efter operationen returnerede til Shaiba Log Base, men han husker det ikke klart. Han begyndte først at tænke over skudepisoden, da han var kommet tilbage til Shaiba Log Base, og var lettet over, at der ikke var sket ham noget. Han hørte ikke om, at

tilbageholdte skulle screenes på basen. Så vidt han husker, var der ingen af hans soldaterkammerater, der talte herom. Screening er en form for validering, men begrebet anvendes nogle gange lidt upræcist. Han kender ikke til, at intime kropsundersøgelser skulle indgå i en screening. De brugte meget energi på at udvise respekt over for irakerne.

Jamal Hammoud var en af vidnets kollegaer. Foreholdt dennes forklaring for landsretten forklarede han, at han ikke i tiden forud for operation Green Desert hørte om, at irakiske styrker skulle have mishandlet fanger.

Udspurgt af advokat Christian F. Jensen forklarede han, at han som områdeekspert på hold 4 ofte arbejdede på det taktiske og subtaktiske niveau, der indebar meget lavpraktisk rådgivning, f.eks. om, at det er uhøfligt at rette fodsålerne mod en iraker under samtale. Det kunne også være råd om, at irakisk etikette foreskriver, at man spiser med højre hånd, og at kindkys mellem mænd som hilsen er sædvanligt. Irakerne agerede mere fysisk i kontakten mellem samme køn. Han vil ikke mene, at irakerne var mere korporlige – flere af hans soldaterkollegaer gav faktisk udtryk for, at mange irakiske mænd anvendte ret bløde håndtryk. Han er uddannet i arabisk og mellemøstlige anliggender på forsvarrets sprogofficersuddannelse. De blev undervist i irakiske sæder og forholdene i det sydlige Irak. Han gennemgik denne uddannelse i 2004 og betragter det som en del af sin missionsforberedende uddannelse. De lærte også om de grusomheder, som irakerne var blevet udsat for under Saddam Husseins styre.

Han talte næsten dagligt med lokale under udsendelsen på hold 4. Som han husker det, var der flere shiamuslimer, som påpegede, at Saddam Hussein, der ikke tilhørte den shiamuslimske befolkningsgruppe, havde forfulgt dem, fordi de var shiamuslimer. Shiamuslimerne stod i opposition til Saddam Husseins regime. Han hørte beretninger fra shiamuslimer om, at de selv eller nogen, de kendte, var blevet udsat for tortur af Saddam Husseins styrker. Han spurgte sædvanligvis ikke ind til de lokale irakeres religiøse tilhørsforhold. Langt de fleste, der opholdt sig i det danske ansvarsområde, var shiamuslimer. Han husker ikke, om de lokale generelt var utrygge ved den behandling, de kunne risikere at få, hvis de kom i politiets eller sikkerhedsstyrkernes varetægt. De gav først og fremmest udtryk for, at der ikke var nok politi til at styrke sikkerheden i området. Der blev, så vidt han husker, ikke talt på hold 4 om, at lokale irakere risikerede at blive udsat for overgreb, hvis de kom i de irakiske styrkers varetægt. Han kan ikke genkende Kenneth Buhls forklaring herom for landsretten. Det var hans oplevelse, at de irakiske samarbejdspartnere tilstræbte at løse

deres opgaver bedst muligt, og formoder, at de havde lige så godt styr på menneskeret-tigheder, som de danske styrker. Den grundlæggende præmis for hold 4 var, at de irakiske styrker ville overholde gældende regler. Hvis han havde oplevet nedværdigende behandling eller overgreb, ville han – uanset om de var blevet begået af en dansk eller irakisk soldat – have påtalt det. Der er og har været meget lidelse i Irak, hvilket er meget beklageligt.

Han mener ikke, at den gade/gyde, som han var nede ad under operation Green Desert, lå umiddelbart over for moskeen. Lyden blev kastet rundt, da der blev skudt mod dem, men han kunne høre, at skuddene kom fra venstre side. Det sted, hvor de blev beskudt, lå efter hans erindring uden for det område, man kan se på luftfotografiet. Han kan ikke komme det nærmere, om der blev skudt tilbage mod dem, der skød. Han husker intet om, at danske soldater medvirkede til håndtering af tilbageholdte på Shaiba Log Base.

Sagsøger 13 havde kl. 10.50 forladt retsmødet.

Som vidne fremstod på ny Anders Berg Olesen, der lovligt forberedt og behørigt formanet afgav fortsat forklaring.

Der blev under afhøringen af vidnet forevist uddrag af den tidligere under hovedforhandlingen dokumenterede videooptagelse fra Cyan 4.

Anders Berg Olesen forklarede udspurgt af advokat Peter Biering, at spejdereskadronen bestod af en kommandodeling og tre operative delinger. Organisationsdiagrammet i støttebilagssamlingens bind 1, side 51, ser retvisende ud. 2. deling deltog ikke i operationen, fordi en stor andel af delingen var på "leave".

På hold 4 havde spejdereskadronen flere forskellige opgaver. De påbegyndte opgaverne i Camp Eden og flyttede derefter til Camp Danevang, i hvilken forbindelse spejdereskadronens opgaver blev justeret lidt. Spejdereskadronen havde ansvaret for det nordlige område, hvor de kørte patruljer og støttede det irakiske politi og de irakiske sikkerhedsstyrker. Magtoverdragelsen til irakerne i sommeren 2004 markerede et markant skifte i den måde, hvorpå opgaver skulle udføres. De danske styrker var nu til stede på invitation fra den irakiske regering og skulle støtte det irakiske politis og militærs opgaveløsning. Der var i begyndelsen af hold 4's udsendelse opgaver, som de danske styrker fortsat selv løste, men hvor irakerne gradvist blev involveret mere og mere med henblik på, at de til sidst selv

kunne udføre disse opgaver. Hvis man gennemførte operationer, f.eks. search-operationer, var der en procedure om, at der skulle indhentes dommerkendelse. Han ved ikke, om dette var påkrævet i relation til operation Green Desert, men han havde selv været med til at planlægge andre operationer, hvor spejdereskadronen indgik, og hvor de indhentede dommerkendelse fra en dommer ved retten i Al-Qurnah. Dommerens godkendelse af en operation kunne gives skriftligt eller mundtligt.

De danske styrker kunne ikke give de irakiske styrker ordrer, hvilket adskilte sig fra forholdene for de tidligere udsendte hold. De irakiske styrkers uddannelsesniveau var langt lavere end danskernes, så de var meget lydøre over for råd og vejledning, men der var ikke adgang til at udstede befalinger til irakerne. Hvis irakerne ikke gjorde det, som de danske styrker anbefalede, måtte de danske styrker i yderste konsekvens indberette det til en chef på relevant niveau hos de irakiske styrker. De danske styrker måtte dog være opmærksomme på, at der var tale om en løbende proces, hvor irakerne forbedrede sig skridt for skridt, så man kunne ikke forvente, at alt blev gennemført korrekt i første forsøg.

Kort efter udsendelsen havde der været en episode oppe ved Al-Qurnah, hvor danske styrker var kommet under ret kraftig beskydning. I oktober – efter at hold 4 var flyttet til Shai-ba Log Base – var der en stigning i antallet af vejsidebomber, herunder i området med rundkørsler uden for Az Zubayr, så sikkerhedssituationen var noget mere anspændt i tiden op til operation Green Desert. Der blev også skudt med kinesiske 107 mm-raketter mod basen. Han husker ikke umiddelbart et fald i antallet af vejsidebomber efter operation Green Desert. Det må man vurdere ud fra mere detaljerede oplysninger om antallet af ”incidents”.

De anvendte under udsendelsen ”soldatens kort”, der angav, hvordan man som almindelig soldat skulle handle i forskellige situationer, herunder for så vidt angår meldepligt. Stort set alle soldaterne i spejdereskadronen var meget erfarne, men det ændrede ikke ved, at de inden udsendelsen gennemgik et grundigt uddannelsesforløb, hvor de indøvede mange forskellige situationer.

Jesper Helsøs udtalelse i landsretten om grænsen mellem hårdhændet behandling og mishandling må anses som en generel betragtning. Det vil altid være en konkret vurdering fra situation til situation, om der begås handlinger, som kræver indgreb. Under uddannel-

sen var der en sergent, som han fravalgte, fordi vedkommende ikke i fornøden grad forstod, hvor grænsen går.

Han deltog ikke i planlægningen af operation Green Desert på bataljonsniveau, men på ”føringsniveau”, idet han på sit niveau skulle planlægge og gennemføre operationen. Han kendte ikke til de efterretninger, der lå til grund for operationen. Han mindes ikke overvejelser om eller drøftelser af efterretningsgrundlaget. Han modtog Warning Order’en, på hvilket grundlag han analyserede de opgaver, som spejdereskadronen skulle udføre. Han ville – hvis tiden tillod det – også varsle sine enheder, så de kunne forberede sig på en operation. Det fremgår af Warning Order’en, at den blev udstedt kl. 22.00 (charlietid) den 22. november 2004. Han mener, at charlietid var ”+ tre timer”. Han modtog også Frago 284, Amendment 1, der er dateret 24. november 2004 kl. 02.00 (charlietid). Tidsrummet imellem varslingen og befalingen var den tid, han havde til forberedelse. Angivelsen i Frago 284, Amendment 1, punkt 3, litra c) omfatter nogle punkter under ”will”, som skulle udføres, og nogle punkter under ”prepare”, som skulle forberedes. Spejdereskadronen skulle afgive en deling til bataljonsreserven og endvidere en gruppe til observationspost Bravo 1; de fik tilgang af et ingeniørhold; de skulle rekognoscere venteområdet og ruterne til Cyan 4 sammen med TSU; de skulle gennemføre wargaming, hvor de gennemspillede forskellige scenarier. De skulle endvidere mødes med TSU ved forsamlingsstedet AA Oscar. Spejdereskadronen skulle blandt andet forberede etablering af ydre ring; forberede monitorering og mentorering af TSU til ”search op in Cyan 4a + 4b”; forberede mentorering og monitorering af TSU med MP’ere til at assistere med ”arrest of people from objective”. Det var ikke foreskrevet som en opgave under ”will” eller ”prepare”, at spejdereskadronen skulle foretage tilbageholdelser. Dette udelukkede på ingen måde, at der under operationen kunne opstå situationer, hvor de i henhold til føring på stedet eller instrukserne i ”soldatens kort” måtte foretage tilbageholdelser. Det MP-team, som han havde fået tildelt i ”taktisk kontrol”, havde han som sådan ikke ansvaret for – de havde egne opgaver. Spejdereskadronen skulle sørge for at tage dem med ud til målet.

Han mindes ikke tidligere at have set den britiske brigadeførelse, Frago 4X/058, jf. til-lægsekstraktens bind 1, side 401, men han har sikkert haft mulighed for at tilgå den forud for operationen. Den er tidsangivet senere end den danske bataljonsførelse. Han er dog sikker på, at der mellem bataljonen og den britiske brigade har været den fornødne koordination. TSU havde deres ”egne” briter med ude på opgaven ved Cyan 4 med henblik på

støtte og mentorering af den eksakte opgaveløsning. Han kan ikke erindre, om det ingeniørteam, han havde fået tildelt, bestod af danskere eller briter.

Han mindes ikke at have set håndskrevne tilføjelser til bataljonsbefalingen, men typisk bliver befalingen på et tidspunkt ”låst”, hvorefter yderligere behov for tilpasninger eller lignende håndteres ved mundtligt formidlet koordinering, hvor man mødes og noterer disse ændringer i sin lommebog og indarbejder dem i sin plan, så man ikke kommer til at sidde at vente på et stykke papir. Han vil mene, at det samlede skriftlige befalingsgrundlag udgjordes af bataljonsbefalingen og brigadefalingen. Han udarbejdede til sine enheder en kompagnibefaling, hvori han nedbrød opgaverne til sine egne enheder.

Bemærkningen i brigadefalingen om ”deployment of the Div Combat Camera Team” siger ham ikke noget, og det er ikke gengivet i bataljonsbefalingen. Han har forklaret herom til auditørrapport af 6. november 2012, jf. tillægsekstraktens bind 2, side 631 ff. Han kan vedstå forklaringen i rapportens side 3, 2. store afsnit, jf. samme ekstraktbind side 633. Han mindes ikke, at spejdereskadronen skulle være blevet tildelt et combat camera team.

Han havde som chef for spejdereskadronen ved Cyan 4 ansvaret for, at eskadronens opgaver blev udført. Han var fører på stede.

På klip fra den tidligere under hovedforhandlingen dokumenterede videooptagelse fra Cyan 4, minuttal 02:48-5:31, briefer han om, at hans eget køretøj skulle indgå i ydre ring. Det havde sin grund i, at han havde afgivet køretøjer til andre opgaver. Briefingen var rettet mod de tilstedeværende i køretøjet.

På klip, minuttal 3:51-4:21, briefer han om, hvad TSU og spejdereskadronen skulle foretage sig. Efter etablering af ydre og indre ring skulle området sikres, hvorefter tilstedeværende i målet skulle føres ud derfra, således at målet kunne gennemses. Dette svarer til sædvanlig fremgangsmåde. MP’erne kunne indsættes til at gennemse målet, når målet var sikret, og der var fuldstændig ro på. ”Special investigation team” var engelske sprængstofekspertter.

På klip, minuttal 4:28-4:46, instruerer han i overensstemmelse med sædvanlig standardprocedure om, hvordan de skulle afsidde køretøjet, når de kom frem til målet. Det er situati-

onsbestemt, hvor hurtigt man skal sidde af et køretøj. Hans køretøj var et ”førerkøretøj”, så den primære opgave for soldaterne på dette var ikke at sikre området.

Han ved ikke, hvem det er, der skulle overgå til MP’erne, som det nævnes på klip, minuttal 4:46-5:08. Det er en mulighed, at han medbragte en MP’er i sit køretøj, der senere skulle overgå til MP-teamet. Han havde også en tolk med på opgaven. Soldaterne skulle i første omgang holde sig snævert omkring køretøjet, da de ikke skulle blande sig i de opgaver, som TSU skulle udføre i målet.

På klip, minuttal 8:49-9:06, ser man sandsynligvis assembly area, hvor de skulle mødes med TSU. Man kan se den danske tolk og en person i britisk uniform. Han ved ikke, hvem briter er. De forreste køretøjer, man ser passere, er irakiske – formentlig tilhørende TSU. Derefter kommer der en bus og to britiske Landroverer (”snatches”). Englænderne mødtes formentlig med TSU et andet sted, inden de i samlet trop kørte til assembly area. Det er muligt, at der i Landroverne har været TSU’s britiske mentorer. Han vil tro, at bussen er identisk med den, der senere blev anvendt til transport af tilbageholdte.

På klip, minuttal 13:50-15:18, ser man spejdereskadronen ankomme og danne ydre ring, hvorefter irakerne ankommer og danner indre ring ved Cyan 4a og Cyan 4b. ”Houston” var vistnok kodeord for, at ydre ring var etableret. Videosekvensen er optaget fra hans køretøj. Han vil tro, at der var omkring 100 meter mellem ydre og indre ring. Videoen er optaget med lysforstærkning, og man kunne se mindre med det blotte øje. De kunne formentlig i mørket se omkring 30-40 meter frem. Klokken var 5.00 om morgenen, og det var helt mørkt.

Han vil tro, at den person, der på klip, minuttal 16:28-17:40, fører en tilbageholdt ud, er iraker – formentlig en TSU-person. Han mener ikke, at den soldat, der følger med ud og løber tilbage til huset, er dansker. Den tilbageholdte blev – ud fra det man ser på videoen – ikke ført unødvendigt hårdhændet ud af huset og hen til bussen. Soldaten til sidst i klippet ved minuttal 17:17 er en dansk MP’er. Der ses i øvrigt i alt tre MP’ere. Så vidt han erindrer, var der ikke danske soldater eller danske MP’ere inde i målene Cyan 4a og 4b på dette tidspunkt under operationen, og der var heller ikke befalet herfor.

På klip, minuttal 19:12-19:26, kan man se, at de har siddet af køretøjet og går hen mod målet. Han ønskede, da ydre ring var etableret, at komme lidt tættere på målet, så han bed-

re kunne orientere sig. De var fire-fem soldater i gruppen, der gik hen mod målet. Der var en radiomand, en tolk og nogle sikringsfolk. Det var fortsat mørkt, så der fremgår flere detaljer på videooptagelsen end det, man kunne se med det blotte øje. Lyset over muren er genskær fra gadebelysning inde i byen og lys fra biler. H-hour var det tidspunkt, hvor operationen begyndte. Det er ikke sikkert, at hans enheder skulle køre ind til målet ved H-hour. Han mener, at hans tidligere forklaring om, hvordan den tilsyneladende tidsforskel mellem tidsangivelsen i hans ”after action review” og tidsangivelser i TOC-loggen er opstået, fortsat står ved magt.

Han så ikke dengang den episode, hvor en soldat træder på en tilbageholdt. De kunne alene se nogle skygger på dette tidspunkt. Hvis han havde overværet, at irakerne gik over strengen, ville han have grebet ind eller rapporteret hændelsen til John Dalby i overensstemmelse med reglerne i ”soldatens kort”. Han mener ikke, at der var danskere henne ved de tilbageholdte.

På klip, minuttal 19:26-19:39, kan man gense og høre den ordveksling, han havde med Kent Mosgaard. Det var de britiske mentorer, som havde advaret dem om TSU’s mulige adfærd. Han hørte på et tidspunkt over radioen om en skudveksling ved Cyan 1, og denne melding videreformidlede han til sine soldater. Meldingen havde betydning for, hvordan de agerede ved Cyan 4, idet de skærpede beredskabet, selvom der ikke var blevet skudt der.

Det man kan se i klip, minuttal 19:39-20:27, kunne de på daværende tidspunkt ikke se på grund af lysforholdene.

På klip, minuttal 20:27-21:49, kan man se to personer komme løbende over til vidnets gruppe. Den ene er utvivlsomt en iraker, og den anden er muligvis englænder – i hvert fald ikke dansker. De fik overleveret efterretningsmateriale, som blev fundet inde i målet. Det blev overgivet til Jesper Møller-Pedersen. Han ved ikke, hvem der holdt det andet kamera, som man kan se i klippet, men han havde under sin forklaring til Forsvarets Auditørkorps gættet på, at det kunne være en journalist fra TV2. En journalist ville dog aldrig være iført dansk uniform og være udstyret med et skydevåben. Det, han hører sig selv sige på klippet, er en melding over telefonen til John Dalby, om, at irakerne havde taget fem-seks fanger, og at alt foregik roligt. Da tilfangetagelse var en del af irakernes opgave, rapporterede han, at man ikke blandede sig heri. Han ville have meldt over telefonen til John Dalby, hvis han havde set irakerne begå overgreb mod de tilbageholdte.

På klip, minuttal 21:49-22:46, kan man se nogle soldater komme gående forbi en pickup. Han kan ikke vurdere, om det er danske soldater.

På klip, minuttal 22:46-23:08, kan man på et tidspunkt se en engelsk soldat komme over til hans gruppe. Han bærer på en engelsk riffel. Det er en brite, som monitorerede TSU. Man ser endvidere Kent Mosgaard på klippet. Der ses også i baggrunden flere engelske mentorer med hjelme. Det er vidnet, der spørger fotografen, om han er gået i "day mode". Hverken her eller ved tilbageholdelsen så han nogle blive slået eller sparket. Som han tidligere har forklaret, nævnte han på et tidspunkt, at der var en, der fik nogle hug. Det sigtede til håndteringen i forbindelse med, at tilbageholdte blev sat ind i den ventende bus. Det var jargon mere end et udtryk for aktuelle handlinger.

TSU ville gerne køre samlet fra målet, da de frigjorde derfra efter opgaven. Det skyldtes behovet for beskyttelse. Så vidt han husker, kørte de fra målet i kolonne med spejdereskadronens køretøjer forrest og bagerst i kolonnen. De kørte til Shaiba Log Base, hvor TSU-personerne overdrog de tilbageholdte til englænderne. De kørte ind ad en bagport, East Gate, der sjældent blev åbnet. Den blev anvendt i forbindelse med blandt andet operationer. De kørte ind på basen og drejede til højre op ad landingsbanen – stadig i kolonne med irakerne. Der var på basen nogle kæmpe cirkustelte, som blev anvendt i forbindelse med rotation. Teltene svarede til de telte, der ses på fotoet i støttebilagssamlingens bind 4, side 384. Der var omkring 300-400 meter fra teltlejren, Beduin Camp, på Shaiba Log Base til den danske lejr, og teltlejren indgik i den britiske del af basen. De kørte op bagved teltene, hvor der var opsat pigtråd. De gjorde holdt der, hvorefter TSU overdrog de tilbageholdte til briterne. Han kan ikke huske, om hans soldater sad af køretøjerne. Han og Jesper Møller-Pedersen overværede overdragelsen af tilbageholdte, og de var vist de eneste danskere, der var afsiddet. Han kan ikke huske, hvor lang tid de var til stede, men det var formentlig blot kort tid, indtil de tilbageholdte var blevet overgivet til englænderne. De danske soldater medvirkede ikke til at håndtere de tilbageholdte. Fangerne var blevet taget af TSU ved Cyan 4. Han er enig i Anders Nørbys forklaring for landsretten om, at optegnelser i loggene fra operationen ikke var en eksakt gengivelse af, hvordan operationen forløb, herunder hvis fanger, det var. Ingen af hans soldater deltog i undersøgelser af de tilbageholdte.

Han modtog nye ordrer om Cyan 2, som de iværksatte. Han mødtes med John Dalby på vej ud til Cyan 2. Han mindes ikke, om han under mødet med John Dalby nævnte, at der var

nogen af de tilbageholdte, der havde fået nogle ”hug” – det er ikke utænkeligt, at han kan have nævnt noget sådant, men det har som sagt i givet fald alene været jargon.

Notat af 6. december 2004 vedrørende spejdereskadronens deltagelse i operation Green Desert (”after action review”), jf. tillægsekstraktens bind 1, side 475 ff., skrev han efter at have samlet eskadronen for at høre, om nogle havde hørt om, at der skulle være foregået noget i strid med befalingen. De gjorde, hvad de kunne, for at respektere irakiske skikke, og derfor kunne man ikke bare betræde en irakisk helligdom, hvilket er baggrunden for bemærkningen i notatet om, at de britiske civile betjente var ”hæmmet”. Ifølge notatet var der danske MP’ere med inde i målet. Briternes screening på Shaiba Log Base blev udført ”uden” kontakt til danske enheder og ikke ”under” en sådan kontakt, således som det fejlagtigt fremgår af notatet. Han kan vedstå konklusionen i notatet. Danske styrker foretog ingen tilbageholdelser på Cyan 4, og han har aldrig selv set eller hørt om overgreb mod fangerne fra irakisk side.

Udspurgt på ny af advokat Christian F. Jensen forklarede han, at han mener, at tasmørket i Mellemøsten varer kortere tid end en time, men han husker det ikke. Han kan ikke huske tidspunktet for solopgang i november 2004 i Basraprovinsen.

Omkring minuttal 18:39 på videooptagelsen fra Cyan 4 nævner Kent Mosgaard noget om, at der kommer et combat camera team. Han ved ikke, hvad Kent Mosgaard hentydede til, for så vidt han husker, havde spejdereskadronen ikke fået tildelt et combat camera team. Han gik ved siden af Kent Mosgaard. Man kan ved minuttal 19:24 se, at soldaterne kaster skygger fra venstre mod højre. Han vil tro, at det skyldes lys fra en holdende bil. Lysforholdene ved minuttal 20:18 indikerer for ham at se fortsat, at der er tale om baggrundsbe-lysnings og genskær på himlen fra gadebelysning i byen. Han vil tro, at lyskilden ved minuttal 22:39 er lys fra billygter. Han mener ikke, at solen på dette tidspunkt var stået op. Han husker ikke, om han efterfølgende modtog informationer om indholdet af de papirer, de fik overdraget ude ved målet, og de fik ikke ude ved målet oversat indholdet.

Som vidne mødte Michael Evers-Nielsen.

Der fremlagdes Værnsfælles Forsvarskommandos brev af 26. februar 2018 vedrørende ophævelse af vidnet Michael Evers-Nielsens tavshedspligt med nærmere angivne begræns-

ninger. Retsformanden gennemgik indholdet af brevet og formanede vidnet behørigt på baggrund heraf.

Der blev under afhøringen af vidnet forevist uddrag af den tidligere under hovedforhandlingen dokumenterede videooptagelse fra Cyan 4.

Michael Evers-Nielsen forklarede blandt andet, at han på hold 4 i Irak var næstkommanderende i spejdereskadronen. Han er stadig tjenestegørende i forsvaret. Spejdereskadronen havde til opgave at varetage sikkerheden i området, patruljere og mentorere og monitorere de irakiske styrker, som de var med til at uddanne og træne. Sikkerhedssituationen var i august 2004 stille og rolig, men blev senere under deres udsendelse forværret med flere vejsidebomber. Der blev også skudt med raketter ind mod den danske lejr. Der var ikke decideret ildkamp med de danske styrker, men de risikerede at komme i krydsild mellem bander, når irakerne var i konflikt med hinanden.

Handle- og meldepligten går ud på, at hvis man overværede overgreb mod lokale, så skulle man skride til handling eller melde det. Grænsen går for ham at se ved fysisk vold eller slag, men det må jo afhænge af den konkrete situation. Trusselsituationen ændrede ikke ved grænsen for, hvad der var tilladeligt at gøre.

Under operation Green Desert havde han som næstkommanderende ikke kommando over nogen, men skulle stå klar, hvis det blev nødvendigt. Føreren var Anders Berg Olesen, og derudover var der delingsførerne. Luftfotoet i tillægsekstraktens bind 1, side 347, viser Cyan 4. Han kan ikke på fotoet udpege, hvor han opholdt sig.

Han vidste godt dengang, at de medbragte combat cameras under operationen. Han kan ikke huske, hvem der medbragte kameraerne. Han havde forud for udsendelsen af hold 4 sendt soldater fra spejdereskadronen på uddannelse i anvendelse af combat cameras og mener, at de i eskadronen havde en pakning med sådant kameraudstyr. Det var meget nyt, og de havde ikke et fast grundlag for anvendelse, hvorfor det ikke var noget, der blev befalet for.

På klip fra den tidligere under hovedforhandlingen dokumenterede videooptagelse fra Cyan 4, minuttal 2:48-5:31, ser man Anders Berg Olesens briefing, som han også påhørte. Han kan ikke huske, hvor mange køretøjer spejdereskadronen medbragte til målet, men det

kan godt passe, at de kørte i seks køretøjer. Det var Piranhaer og muligvis nogle GD-køretøjer. Han ved ikke, hvem der skulle overgå til MP'erne, men ordvalget "overgår" kunne tyde på, at det ikke var en MP'er. "Føring" er den konkrete ledelse og ordredudstedelse på stedet, som kan blive nødvendig, f.eks. hvis situationen ændrer sig. Operationen forløb helt planmæssigt.

Da TSU ankom, som man kan se på klippet, minuttal 8:49-9:49, var han i området. Der ankom blandt andet en bus, som TSU anvendte til transport af de tilbageholdte. De danske styrker stillede også med køretøjer til sådan transport, men dem blev der ikke brug for. Han erindrer, at der på Cyan 4 gik nogle briter rundt med TSU-personerne. Briterne ankom til målet sammen med TSU-personerne.

Han kan ikke huske at have befundet sig i en position, hvor han kunne se det, man kan se på klip, minuttal 13:50-15:18. Han havde kaldetal "75" og havde som sådan ikke sikringsopgaver, hvorfor han ikke indgik i dannelsen af ydre ring. Han kom først frem til området, efter at ydre ring var kommet på plads, og der var ro på. Ydre ring skulle sikre, at der ikke kom trafik ind i området, og at man kunne gennemføre operationen i målet. Man ville normalt have haft større afstand mellem ydre og indre ring, men distancen dikteres blandt andet af de fysiske forhold. Afstanden ændrer ikke ved opgavefordelingen.

Han var ikke med i den gruppe, der ses i klip, minuttal 19:12-23:52, gående i retning mod målet. Han opholdt sig fortsat ved sit køretøj. Det var ikke en del af planen, at de danske styrker skulle gå ind i målene. De skulle stå for den ydre sikkerhed. Han har ikke set eller hørt om, at danske soldater var med inde i målet. Ved minuttal 20:11 er det ved at lysne. De ankom til målet omkring daggry.

På vej til Shaiba Log Base blev de omdirigeret til Cyan 2. Han kan ikke huske, om de først kørte til Shaiba Log Base. Fotoet i støttebilagssamlingens bind 4, side 384, er fra Shaiba Log Base. Det siger ham ikke noget, at de skulle have kørt med til Beduin Camp, hvor tilbageholdte blev overgivet til briterne. Det var TSU – ikke spejdereskadronen – der tog fanger.

Der blev på et tidspunkt offentliggjort en kritisk artikel i en lokal avis, som gav anledning til, at John Dalby indkaldte til en samling. Han kan ikke huske, hvad der blev sagt under samlingen, men de trak lidt på smilebåndet over beskyldningerne i artiklen, for de vidste,

hvordan de havde gennemført operationen, og det svarede slet ikke til de beskyldninger, der var blevet fremsat. Efter operationen hørte han ikke nogen på hold 4 tale om, at der var tilbageholdte ved Cyan 4, der var blevet udsat for vold eller mishandling, og han havde heller ikke selv overværet noget sådant.

Udspurgt af advokat Christian Harlang forklarede han, at han ikke ved, hvilke lokale grupperinger der kom i væbnet konflikt med hinanden. Det var almindelig kendt, at der var problemer mellem sunnier og shiaer, og at der i den sammenhæng også kunne forekomme drab. Han kender ikke til forekomsten af en militi i området.

Han kan ikke huske, hvor mange combat cameras de modtog. Så vidt han husker, var Anders Staffe stabsofficer. Vidnet havde sendt nogle soldater fra spejdereskadronen på uddannelse i anvendelse af combat cameras i Skive. Han erindrer ikke, hvor mange der blev sendt på uddannelse. Det var inden hold 4 i august 2004 rejste til Irak. Uddannelsen i anvendelse af combat cameras varede nogle dage. Han mener at huske, at kameraerne var håndholdte. Hjelmkameraer kom først til de danske styrker på et senere tidspunkt. Det kan sagtens være, at personer i staben på hold 4 – som forklaret af Anders Staffe i landsretten – gik rundt og ”legede” med kameraer. På klip fra den tidligere under hovedforhandlingen dokumenterede videooptagelse fra Cyan 4, minuttal 19:35-20:33, kan man se et kamera, der godt kan være et af de kameraer, som de rådede over.

Det var ikke en del af planen, at soldater fra spejdereskadronen skulle gå ind i målene ved Cyan 4. Han har først set Post Operation Report af 29. november 2004 kort tid før sin forklaring i landsretten. Bemærkningen i rapportens punkt 3.3, om ”Due to last minute changes ...”, jf. ekstraktens bind V, side 497, havde ikke relation til spejdereskadronen. Det er en mulighed, at bemærkningen sigter til de danske MP’ere, men det er ikke noget han ved. Han mindes ikke, at der blev ændret på den del af befalingen, hvorefter danske soldater ikke skulle gå ind i målet. Han tror ikke, at lokale i eller omkring målet ville have været i stand at skelne mellem indre og ydre ring.

Sagen udsat til fortsat hovedforhandling den 11. april 2018 kl. 9.30.

Retten hævet kl. 15.33.

(Sign.)

— — —
Udskriftens rigtighed bekræftes. Østre Landsret, den 11-04-2018

Rikke Bjergdal Nielsen

Retsassistent